

Rigsdagen, men helt op igjennem. Resultatet af det, som Regjeringen gjennem sine Jurister, sin Fortolkningsvirksomhed har skabt, kan med eet Ord betegnes som almindelig Demoralisation. Jeg mener ikke blot dermed den offentlige Demoralisation, Demoralisationen i det offentlige Liv, men naturligvis ogsaa Demoralisationen i det borgerlige Liv. Jeg vil blot nævne et eneste Exempel fra den sidste Valgagitation, der nu har fundet sin Afslutning. Der er drevet en Praxis fra Regjeringens Venners Side, som det synes, uden nogen Misbilligelse fra Regjeringens Side. Den har fundet Sted fra Embedsmænd, der staa direkte under Regjeringen, men ganske særlig fra Godsieieres Side, og denne Praxis er i den Grad en oprørende Demoralisation, at jeg ikke tror, at Nogen kan opvise Magen dertil. Det er Valgtrykket. Det er nu konstateret uimod-sagt gjennem Bladene, at der ha været rige Folk, Mænd, der har Magt over Arbejderne, som have benyttet denne deres Pængemagt til at tvinge disse Arbejdere til at begaa en Handling, som de selv anse for foragtelig, det vil sige, at stemme mod deres Overbevisning. Man har ikke som hidtil anset det som rigtigt at raade sine Arbejdere faderlig og velvillig til at blive hjemme og ikke stemme paa Oppositionens Kandidat, men tvunget sine Arbejdere til at møde paa Valgdagen og stemme for den Kandidat, som de ikke for nogen Pris ville have ind paa Rigsdagen. Nei, man har givet dem kjærlige Raad, og saa har man lige saa kjærlig afstediget dem bagefter. Det er klart, at man ved en saadan Fremgangsmaade kan skaffe et Regjeringsparti nogle faa Stemmer, men jeg siger her som før: Hvor gide de gjøre det? Jeg forstaa det ikke. Hvad vinde de derved? I Virkeligheden kun et Par Stemmer; men samtidig med disse Stemmer vinde de almindelig Despekt. Det kan ikke skjules. Det rammer først og fremmest det øvede Valgtryk i det Hele og tilsidst Regjeringen og Regjeringspartiet, fordi de ere med. Jeg skal nu strax her, for ikke at ramme videre, end jeg ønsker, udtale, at jeg heldigvis, det siger jeg til Eder for den Stand, som særlig er bleven kompromitteret ved de Handlinger, der her ere begaaede, har truffet Mange, der med Bæmmelse have vendt sig bort fra den Maade at drive Valgagitation paa. Jeg har truffet Mænd, store Godsieiere, der have sagt: Det ere vi ikke med til, det gjøre vi ikke. Nogle af dem ville ikke have med Politikk at gjøre under disse Forhold, de ville vente paa en virkelig konservativ Politikk. Andre have sagt: Vi støtte Regjeringen; vi kunne ikke Andet, men

vi nedlade os ikke til at træde i Forhold til de Folk, vi særlig ere kaldede til at arbejde sammen med og virke sammen med, og som vi kun kunne haabe at udrette Noget sammen med ved at bruge det infame Middel at tvinge de Mennesker til at gjøre Noget, de selv anse for foragteligt. Og det gjør man, naar man tvinger Arbejderne til at stemme mod deres Overbevisning; det gjør man, naar man siger til en Mand: Du skal gjøre det, jeg ikke vil gjøre uden at stemple mig selv som æreløs Mand (Afskydelse!) Jeg veed det ikke; jeg har hørt sige, at der er Kredse af større Rigmænd, der have sagt, at de ikke ville handle med Kjøbmænd, naar de ikke støtte Hviros Sag; det er jeg ikke nøie inde i, altsaa, det, der ikke er faktisk, kan jeg ikke opholde mig ved. Hvad der derimod er sikkert, er, og det kan konstateres, at Arbejderne ere blevne tvungne ved Ordre; saadanne Herrer pleie jo almindeligt at udstede deres Ordre paa en overordentlig velvillig Maade med den Tilføielse, at de nære al mulig Agtelse for den personlige Overbevisning; men de Underordnede, Efterfølgerne af Ridfogderne, ere ikke saa fine, de sige rent ud: Naar der ikke bliver stemt, som der skal stemmes, saa er der Noget, der hedder Afsted, og saa kommer Afsted. Det er ikke selve Herrerne, der sige det, men de lade det sige gjennem Skovfogderne og Ridfogderne; deri ligger det Oprørende, det Bunddemoraliserende, det, som skaber Manden her i Landet, og som er en Gift og Mytke for hele Landet. Det er min Overbevisning, at skulle vi nogensinde gaa frem her, er den første Grundbetingelse den, at der kommer et Tillidsforhold mellem de store og de smaa Jordbrugere; thi vi ere jo først og fremmest et agerbrugende Land, og med al Respekt og Sympathi for enhver anden Bevægelse og med al Anerkjendelse af den store Betydning, den Bevægelse har, der har reist sig fra andre Dele af Befolkningen, er Grundlaget for et agerdyrkende Land dog, at der kommer Forstaaelse mellem dem, der have samme Interesser. Det er maasse ikke nogen ideel Opfattelse, men det er dog sikkert. Er der Noget, der gjør Fortræd, da er det det, at de, der ere gunstigere stillede ved deres Samfundsstilling eller ved materiel Rigdom, benytte sig deraf til at sætte deres egne Undergivne ned i Klasse med æreløse Mennesker, og det gjøre de, og de lægge ingen Skjul derpaa. Alle disse Herrer, der have benyttet sig af disse infame Midler, have aldrig noget Dieblisk lagt Skjul paa, at dersom de selv gjorde noget Signende som det, de